

MB
7238'9

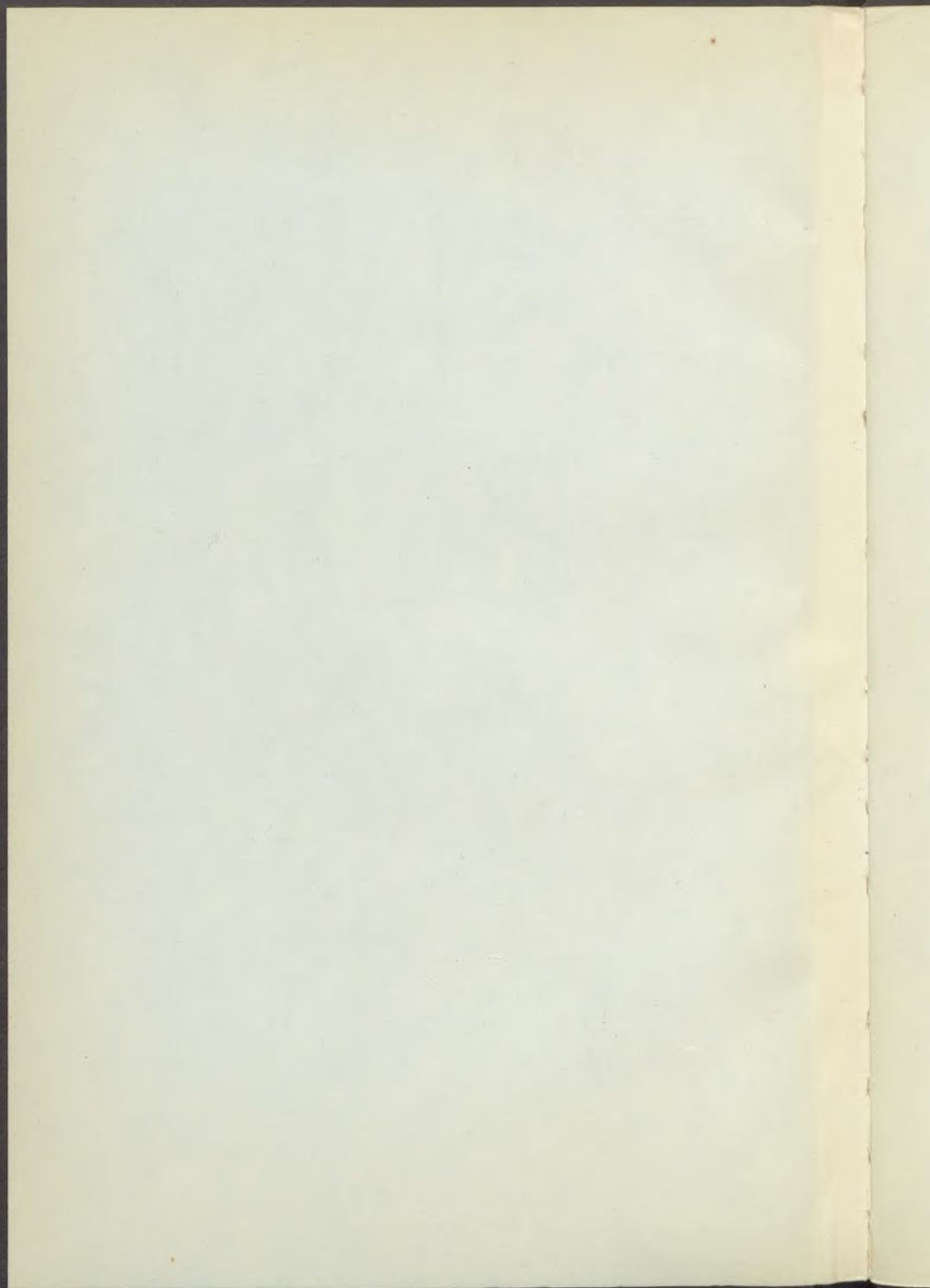
Havon forgó ég

Kovács
István
Havon
forgó
ég

kozmosz

Évekkel ezelőtt az Elérhetetlen föld c. antológiában tűnt fel Kovács István; azóta többek közt az Új Írás, az Élet és Irodalom és a Mozgó Világ is közölt verseiből. Lengyel-történelem szakos tanár; tehetsége biztatásaként Illyés Gyula rátestálta Herder-ösztöndíját, hogy menjen „német szót tanulni”. Nemzedékének legjobbjai közé sorolható, kötetre érett költő. A Havon forgó ég ötvenhat verset foglal magába, ciklusokba öntve, keltezés nélkül, hogy a ciklusok magukon belül épüljenek. Versei „háttére” a mai ember, mai életünk egy-egy mozzanatának megidézése. Az illyési vonalat folytatja, szűkszavú, világos beszédben; biztonsággal mozog világában, világunkban.

KOVÁCS ISTVÁN
HAVON FORGÓ ÉG

KOVÁCS ISTVÁN

HAVON FORGÓ ÉG

KOZMOSZ KÖNYVEK
BUDAPEST, 1973

A BORÍTÓ URAI ERIKA MUNKÁJA

MB 72.389

ORSZÁGOS SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁR

1973 év A 5815 sz.
LELTÁRI SZÁM

© KOVÁCS ISTVÁN, 1973

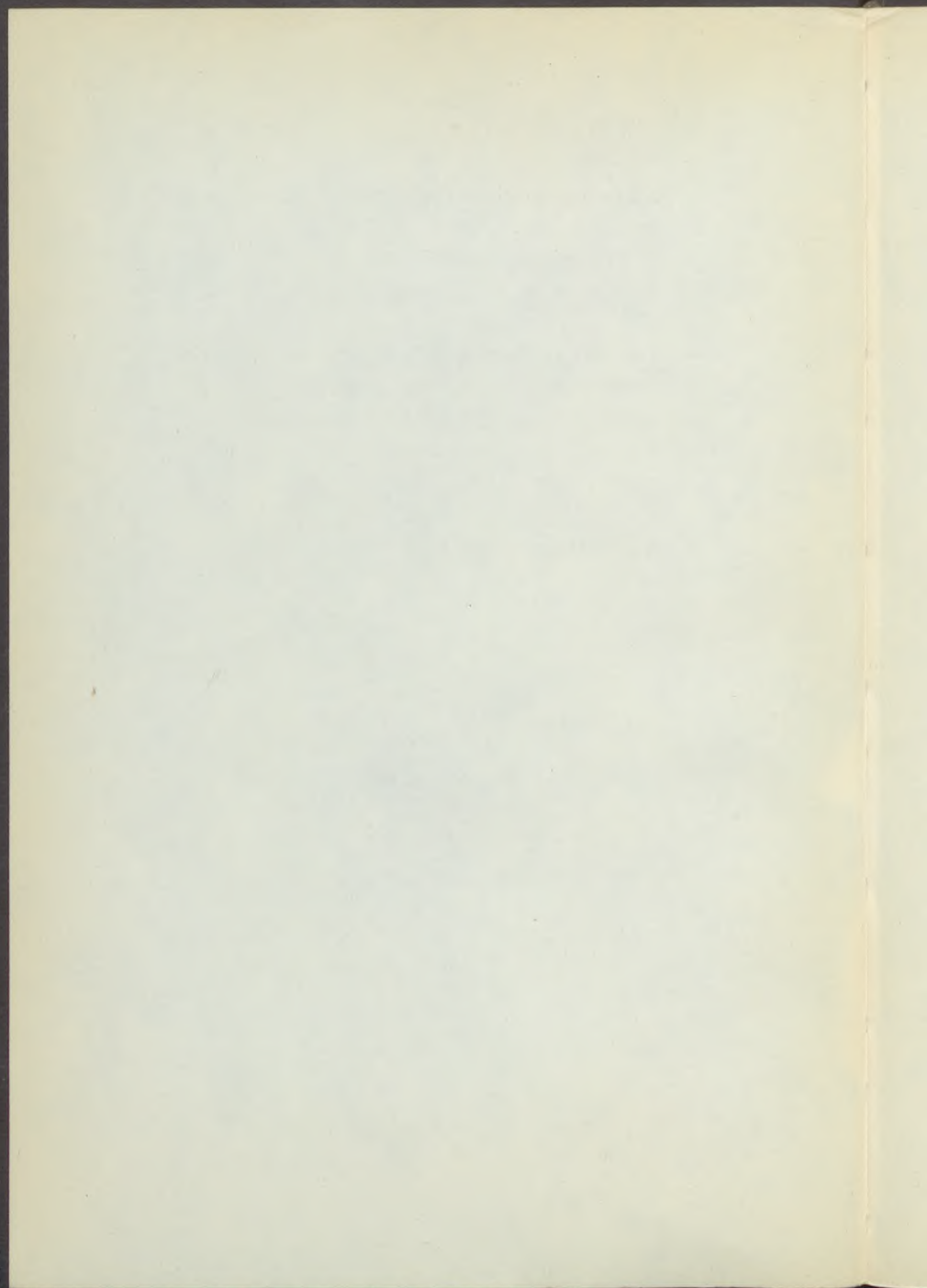
AZ ÚT

Az út egymáshoz illesztett kőemelvényein
szaval a szél.

A kilométerkő mellén
fekete szalag.

Ha zárt ajtók és ablakok mögött
csöndporos folyosón elalszunk:
talán egy-egy kilométerkő meghal.
Ki nem mondott szavunk
por és hamu.

A SZÉL SZÓKINCSE AZ ÚTON

KATONÁK

21NOTAX

KÉT KÉP

1.

APÁM A FÖLDRE TAPADT JÉGVIRÁGNAK
egy fagypont alatti reggelen.
Ujjaimban, ha fázom,
az Ő emlékét melengetem.

2.

ANYÁM MA ÉJJEL IS SÍRT.
Az árnyak tárgyakká merevedtek.
Vérszínű vakolat szemerkélt.
A falak magukba zárva meneteltek.

HŐSI HALÁLT HALT

Megrozsdásodott sebű Krisztusok lábainál
egyenruhás keresztetek tisztelegnek
a jeltelen jelennek

DÁTUMOK NEVEK

A katonák esővert hangján
himnuszt éneklő kőtömeg is elcsendesedik
ahogy a dallamok sorra
a gyakorlóterek
tankcsapdáiba esnek
S te azt hiszed béke van
ha a repülő k süvítő árnyékai alatt
hallgatagon izzó sírkövek
megigazítják fejükön az obsitkoszorút

HŐSI HALÁLT HALT

ANYÁM

ANYÁMNAK kék por kavarog szeméből,
a messzeséget nézi,
forgó küllők között is
kinyújtja karját.
Hajából üvegszálakat csiszol az idő.

Apám ujjai
vízmosások gyökérzetébe fagytak.
Fejed odahajtsd, anyám.
Arcodra tavaszt simogatnak.
Ne sírj.
Könnyes ügyis a fű,
a tavak szempillája.

A temetőben tüzet fognak a fák,
s a szél
besatírozza az eget
egy szenes gallyal.
Fölvérzik a csigák talpa.
Meghalnak,
mint a katonák.

Apám is odaporladt,
az esők ajkára mosták a Holdat.

KATONÁK

Fekete földön vöröslünk,
mint tüzeket tiltó táblán a betűk.
Függőhidak feszülnek közöttünk,
s a víztükörben széttöredezünk.

Elsüllyedünk,
mint a kilőtt hüvelyként villanó napok,
s piros források robbannak bennünk,
ha megérintjük az iszapot.

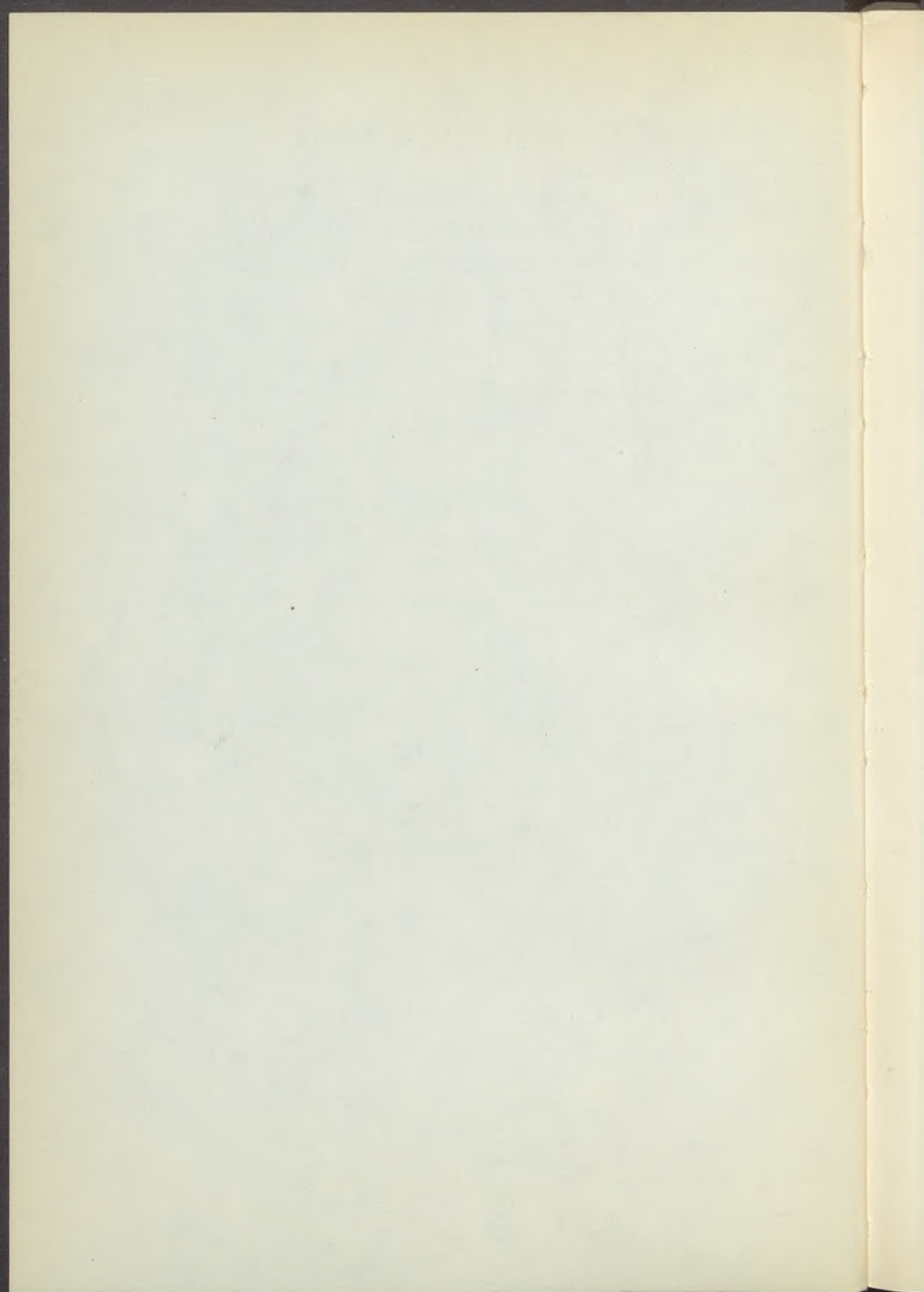
Mellettünk ki lesz majd akkor?
Hogy számon kérjük az éjszakát!

Az ifjúság álcaruhájában
hány évig
kísértjük még a halált?!

KATONÁK

OLY NAPRENDSZERBEN...

OLY NAPRENDSZERBEN élek, ahol
csak nyolc bolygó kering a pályán.
A szivárványtengelyű földgömböt szétlőtték
gyermekkorom szalmaszálán.

KINYÍLÓ EJTŐERNYŐK

THE ALMA MATER

EGYEDÜL

A krematórium-éjben ragyognak
a nap kitépett aranyfogai.

És összehúzódnak a holtak
földben nyugvó szembogarai.

És fodrozódik körém a sötétség.
Már távol van és halkul a világ...

És mennem kell! a tűz-szavak
kihültek már a számon.
A csillaghomlokú hegyet
térdem alatt találom.

Elindulok, mint kisgyerek...
...hetedhét határon.
Üres vászonként lebeg
holdudvarán az álom.

KINYÍLÓ EJTŐERNYŐK

Nem állok össze
egy egészzé
a darázs-szemű világ alatt.

Mint úrben szétszórt mágnesűk a Földet,
körülveszem keringve önmagam.

Nézem,
mint hűz kondenzcsíkot egy pók
fonalából a falakon.

Pitypang-ejtőernyők szállnak el előttem,
a földre érőket számolom.

És egyre távolodnak tőlem
a szerelmek,
szabadon,
mint a fák.

Belém égetik a világot
a vergődő aranykarikák.

MAGYARKÚT

Kiszáradt akác az alkonyatban
gyújt fáklyát
a szürkülő hegyeknek.

Kormolódó üveg az ég.
Az észrevétlen napfogyatkozás is
fáj a szemnek.

Ablakot nyitunk az éjszakának.
Testeden három árva csillag
melegít áradó világot
szivünknek,
csontjainknak.

ŐRZÖM A SZEMPILLÁK SZÁLLÓ V BETŰJÉT

Már nem érzem a nyár ütőerét.
A vízre hamut szór az ősz.
Karácsonyfánk a tűz,
nézem a falon lobogó fenyőt,
árnyadat,
a meg-meglebbenőt.

Napóra! fordul az égtáj!
Délre esik a tél.
Észak felé a nyár.
Beüvegezi arcomat a szél.
Fehér ábrákat karcol rá hajad,
jégvirágokat.

A SZÁLLÓ SZEMPILLÁK V BETŰJÉT ŐRZÖM

EGY SZERELEMHEZ

...barlangok csöppenő kőhaján,
gyökérölelte föld falán,
aranyabroncsú árnyakon,
dérverte fenyőágakon,
eső-mozaik-színeken,
körünk bezáró íveken,

hegy közé szorult hajnalok,
ropogóléptű nappalok,
magát felgyújtó éjjelek
és fények, mérhetetlenek,
sétálnak régóta már velünk,
kik egymást kerülve elveszünk...

ŐRSÉGBEN

Figyeltelek,
mint őr a házfalat,
s a póznák közt feszülő estét.
A csigaházba bújt szavak
távoli eső-arcodat
piciny szemükkel
megkeresték.

MEZTELENÜL

1.

Lángvert katona, meztelen nyár,
körülölelnék tűzfehéren.

Arcom vonala piros határ
tested áttetsző üvegében.

2.

A fölázott mozaik-időn
szétrepednek a szürke évek.

Emléked vízben vergődő bogár.
Mégfagyott dísze lesz a télnek.

AMÍG A HÓ ELOLVAD

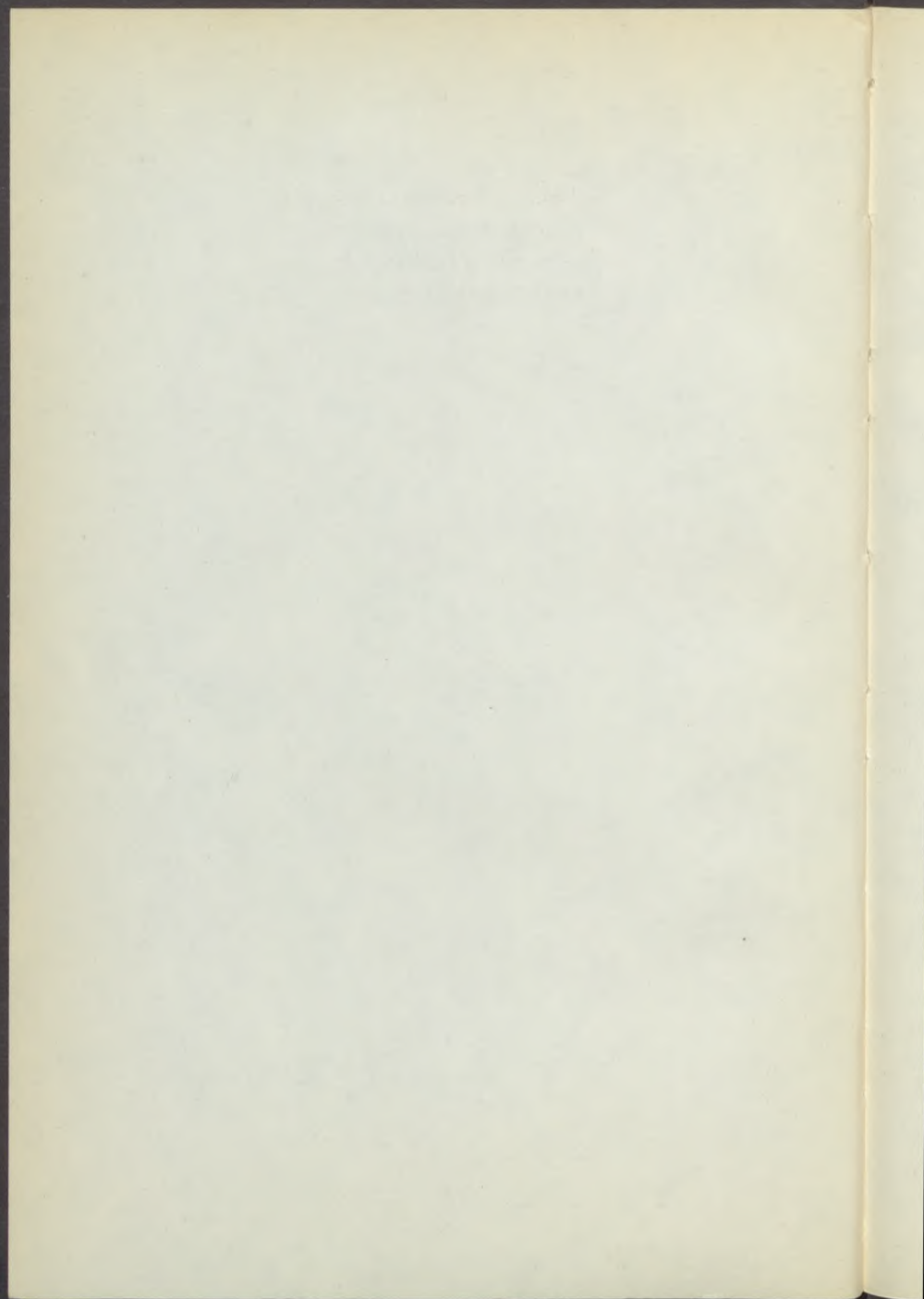
Mert vacogás
a kerékkattogás
ha a mezőn
jégből építész utat
és nem nőhet rajta fű
zúzmarán leng a nap

Zuhanó katonák alatt
csillagtérképet rombol az este
a csönd ejtőernyőin
hajnalig védik a holdat
félig még hősök
félig már holtak

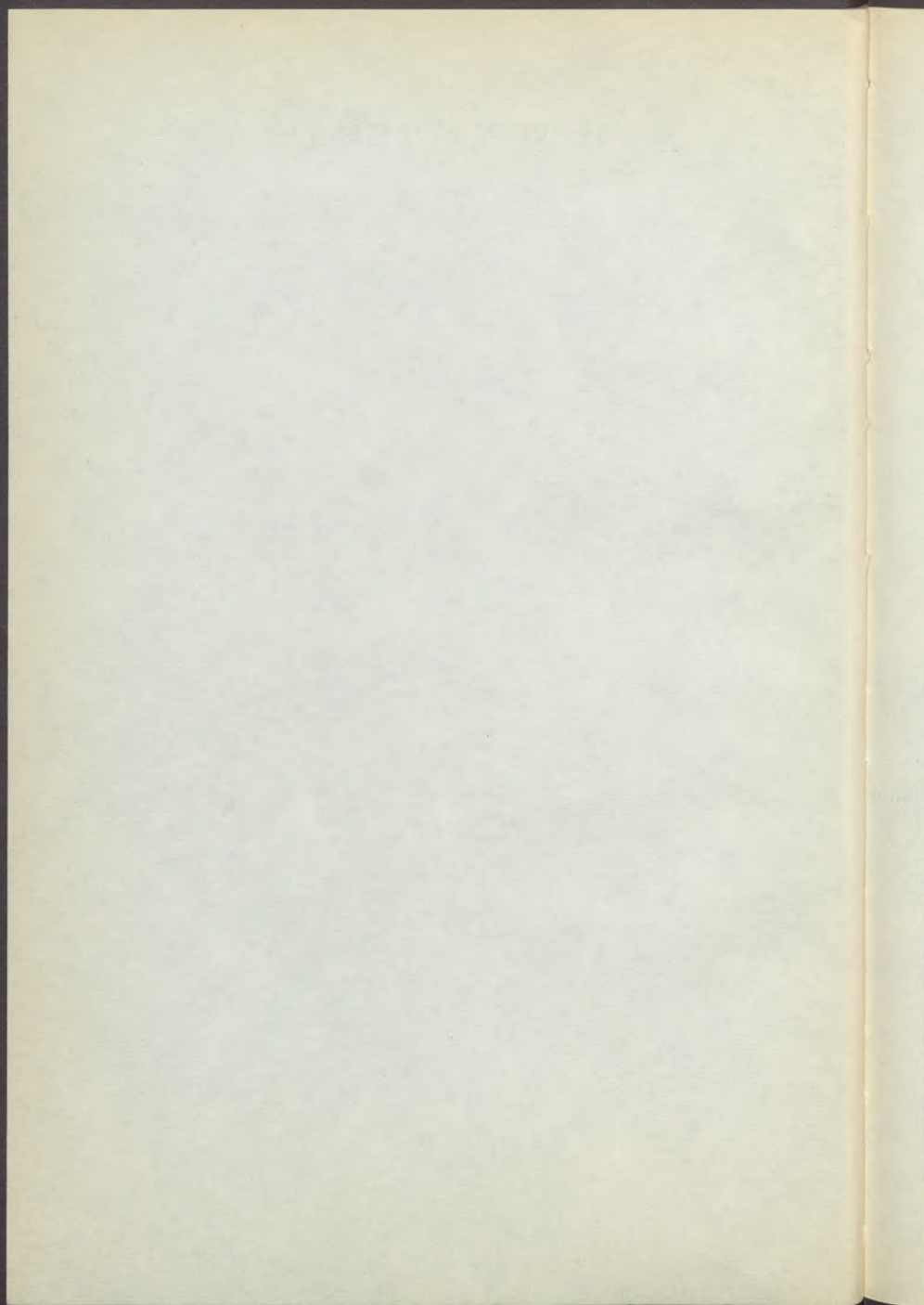
Poharad mögött
színpadi gyertya
de nem úgy gyöngyözik benne a láng
mint kagylók elhagyott
szárnyai közt
süllyedő dáliák

Egyedül vagy
amíg a hó elolvad
s a hófogó sövény
a tél mögött kigyullad

Ablakra préselt ezüstpapír
tükrözi fémes arcod
mint víz a Holdat
az első sziklarajzot

HAVON FORGÓ ÉG

TEREMTÉS

A hatodik este
pogánykemence tüzébe
hajtja fejét az ember

Testét befedi lánggal
Homlokán porlad el a kő

Pilátuskezek
gyűrűkben szikkadó idő

TAVASZ

meggyorsul a víz sodrása
fát érez héjában a vessző
zöld sündisznó a búza bokra
kigyullad az aranyeső

GYILKOS NYÁR

Kőporfehéren izzik a bányá,
kőpor gyöngyözik a fű nyakán,
sziklával lélegzik a hegy,
a szellő szomjasan megáll.

Megrettennek,

életet könnyeznek a búzasorok.
Lángkarddal hízeleg a táj,
s fejetlenül földre zuhannak
a határvigyázó Szentjánosok.

ŐSZI ÁGAK

1.

Szél!

Simogasd meg a galagonyabokrot!
Kisnyulak piros szemét mereszti rád.
A kökényt,
ágakon fönnakadt pici földgömbünket
megcsípi a dér.

2.

A temetők

csontok csendjét aggatják a fákra.
Elhull a tűlevél is, a fenyők
ujjal mutatnak a világra.

3.

A didergő napban farkasvakság lobog.
A telet lassan ránk erőszakolják.
Estére betemeti a hó
a hegygerincek égi grafikonját.

HAVON FORGÓ ÉG

Kövekre fagyott a hínár:
levágott, koszorús fejek.
Eldobott gyűrűk a tó jegében:
aranyló, rémült halszemek.

Csak egyensúlyom vesztem el...

Vár jeltelen homlokú apám.
Hogy könnyebben megtaláljam,
tűzet gyújt a zubbonyában.

Csak egyensúlyom vesztem el,
ha egyszer partot érek,
szememben hordom halálát
a havon forgó égnek.

ÉVSZAKVÁLTOZÁSOK

Izzadt földön, mint iránytűk remegnek
az egymásra hajló elfáradt utak,
s míg a búza-nyárból a szemek elperegnek,
összé növesztik mágnes-árnyukat.

Miért mutat szerteszét irányuk?
Mit kötöznek az erővonalak?
Mért remegnek, mint elernyedő ágyúk,
az egymást taszító telek és nyarak?

Mint drótok tartják össze a cserépedény-
földet
a hosszúság- és szélesség-körök,
s az egymáshoz szorított, összetört
földrészek
résein a tél kihömpölyög.

Fagy-aknákat hengerget az árja
messze közelgő tavaszok elé.
Évszakok – (az élet árapálya)
emelkednek múltó év-holdak felé.

Egymásra torlódott határok
robbannak szét, feltjain a nap,
a szélbe-ragadó ég-szívó hullámok,
ha letépi őket dühösen a part.
A végtelenig nőni vágyó számok,
a csatornák, vasrácsaik alatt,

az utakat dajkáló, ismeretlen árkok,
ha előnti őket a kátrány és iszap.

És beszappanozzák a hegyilegelőt
a sűrű esővel mászó fellegek,
hogy áthúzzák a hegyen az időt
a percek,
az örökké forgó csöpp propellerek.

ALKONYODIK

Szürke ágakon didergő
szemhatár vöröslik –
a Föld hegy-fogazatára húzott
nyugalom-korona.
Közelünkben
kristály-tüdejű bányák
meddőhányóira ömlik,
mit nem érhattünk el soha.

...alkonyodik,

de bennünk már nyugtalan roskad az éj,
gond-tüskés felhő-borona
szaggatja fel a holdudvar havát,
ahová bevonul
a lehajtott fényű csillagok sora.

TÜZEKKEL FÖLVERT ÉJSZAKÁK

Acélsodrony az égen.
Tűzet szállít a komp.
Nem szabad,
hogy a Földhöz érjen.

Tűzhely füstölög,
mint ködben az erdő,
a tavaszváró
fekete máglya.

Tüzekkel fölvert éjszakák.
Egy madár lecsap
az őrhely parazsára.
Üszkös a hold,
a fűz,
– a nád.

Agyagfészket éget
a partifecske lángoló szárnya.

Ki őrzi meg az éjszakát?
Rongyos köpenyét
ki dobja rá a hegyre?
Ki zárja el magát,
ha majd a kardot
s a tűzet lenyelte?!

FELTÁMADÁS

Nem őríz Téged
tizenkét apostol
Van aki fél
van aki harminc pénzt kapott

A katona
fegyverét
páncélját nyújtja feléd
Öltsd magadra
hogy fölizzon
bordáid közt a lándzsa
Hajnali város
Hasadt falak
Tömjén-nehéz a pára
Üres kereszten

N.É.G.Y.

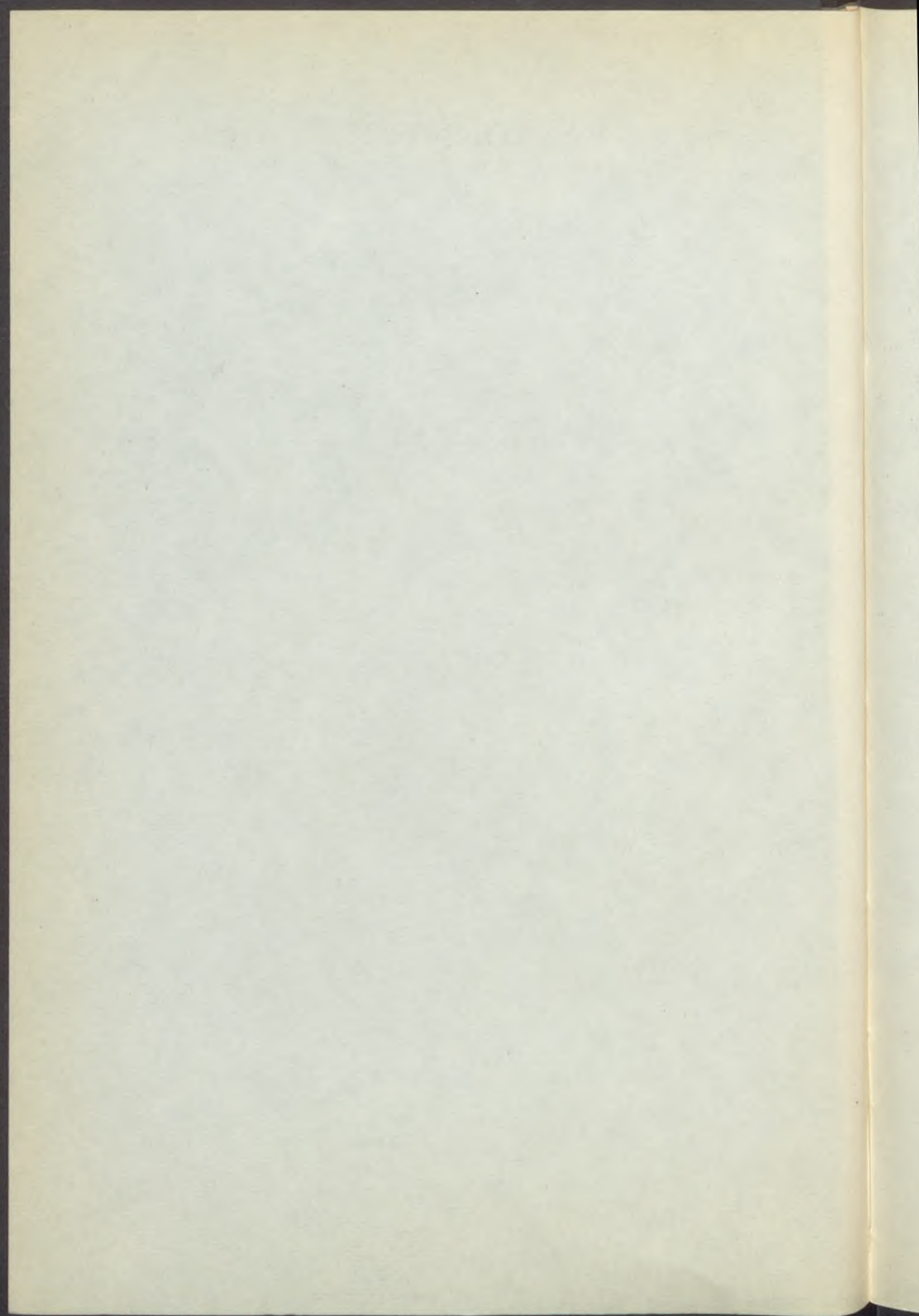
b

e

t

ű

VASKÖNNYEK

TEMETHETED-E

Ha a felhők kiszáradt szivacsként
homokhegyekhez érnek

Ha ajkakát húz víz alá
az elmerülő ének

Ha térképek piros pontjai
jelölik csak a népet

És golyóálló üvegszemként
forog földünk a fényben

Temetheted-e vérző arcod
a bodzák tenyerébe

VASKÖNNYEK

Szervátiusz Tibor szobrai

El kell mennem
Dózsa abroncskoronája előtt,
a kereszt nélkül haldokló
krisztusi csontváz
átszögelt karja alatt,
hol Petőfi szív-arca lüktet.

Vaskönnyekkel összeforrasztott
tenyér-forró rácsok
jelentenek Neked
négyzetméternyi szabadságot.
A rácsokon túl arcok,
ezer halotti maszk,
ütőerekkel összevarrt sebek,
hangszálakként remegő hajak.
Itt megolvad
hazug ívlámpák állkapcsában az élet.
Csak bennetek lehet szabad...

El kell mennem
Dózsa abroncskoronája előtt,
a kereszt nélkül haldokló
krisztusi csontváz
átszögelt karja alatt.

Itt Petőfi szív-arca lüktet.
A fény lobogósodik
fásult szemünkben is.
És mint a csillagok,
égbegyökereznek a szavak.

VILÁGOS, 1849

Csend van.

Itt-ott
a pernyét
s az eltévedt
éjjeli lepkét
magasba vágja
az őrtűz
erőre kapott lángja.
A venyige serceg,
sír,
mintha jövője fájna.

Újra sötét a csend.

A ló álmában felhorkan,
a nád gyanúsan zizeg,
tó tükre toccsan,
gyűrűiben remeg.

Micsoda nyugalom.

Hallod?
Harang sír
egy távoli város
leomlott templomából.

Hangja megrezzen szemedben
az idegen határon.
Testvére itt áll.
Ágyúba öntve vádol.

De nem hallja őket
sem London,
se Konstantinápoly.

SEGESVÁRI ÉJSZAKA

A békanyálon kinyíltak a sapkarózsák.
Letépték őket emlékül
a halott katonák,
s a Hold fénykartács-záporában
elúsztak sorjában
haza.

Égbolt-álcázta röppentyűállványról
kilőttek egy csillag-töltetű rakétát
augusztus első percei.

Az úton lándzsás lovasok vágtattak.
Zászlókat és győzelmi jelentést
vittek a határon túlra.

Az Olga-huszárok
elesett tábornokuk előtt tisztelegtek.

Arrébb,
a domboldalon,
mint óriás,
megtépett szárnyú
szentjánosbogarak
ragyogtak a halotti fáklyák.

(A hadsereg északi szárnya
talán már elérte a Tiszát,
ahonnan földnek szegzett

szuronnyal elvonultak
az ellenség tavasz-felejtő katonái.)

Mondják,
valaki egy mezítlábas honvédet látott,
aki baljával elfedte a halál kitüntetését.
Számolta a csillagokat.

Jegenyék
és szétrepedt csövű ágyúk álltak őrséget
körötte.

Papírlapokat rejtett el a vadrózsabokor...

BALASSI

Széttört a diszkút, szét a csempe,
virág közé szorult a nap.
Egy sebesült a fényt kereste
a rázuhanó hegy alatt.

Esztergom Dunába süllyedt.
A parton sípok és dobok...
s a hangörvényben elmerültek
hajnalok, harcok, asszonyok...

Az idő sáros hajszájai
tapasztják testét, koponyáját.
Íjak idegei közt
Bécsbe kísérik hazáját.

A LÉGIÓ

Andrzej Wajdának

Milyen messze van Lengyelország.
Halott, mint ez a város.
Kővirágos árkádokra
akasztottuk a szabadságot.

Saragossa!
Anyám fekete kendője
lebeg fölötted.
Betakar minket.
Ki látja rajta
csillag-vércseppjeinket?

Forog,
forog velem az óra,
csontom világít,
elég a számlap,
szememre fordul mutatója,
rúgók feszítik szét a számat.

Vörös homokot hord rám a szél.
A Légió fölöttem elvonul.
Bajtársaim! térjetek vissza!
Széttört kardunk a Visztulába hullt.

AVAR-INDULÓ

Utassy Józsefnek

Gyújts tüzet, és nézz a lángba.
Alkonyatot lát a jós:
tenyerében alföldet tart,
hunyt szemében két folyót.

A fegyvernagyvadás elmarad.
Kardot nem teszünk oltárköre.
Nem gyűjtünk bogárszárnyakat
orvosságnak e földre.

Vértjeinket eldobjuk.
Ne óvjon többé semmi.
Fuvass rohamot, indulunk!
magunkat eltemetni.

Forgácsai a szétrobbant időnek,
gerendák, gerincek, szavak.
Kopják vasán lobogó eskű,
kardmarkolatra hült életvonalak.

ROBESPIERRE

A szomjas fémlap ismét arcomba villan.
Rajtam a sor – hát indulok.
Ellenem fordult eszmékben élek,
s három szaváért meghalok.

SZENT JÁNOS-KATEDRÁLIS,
1944

Elégysz, és nem tudod, hogy szabad lesz-e.

Cyprian Kamil Norwid

Feszületre szenesedik a város
az óra mutatója alatt.
Meg-megcsuklik a templomon a láng,
a bombatölcsérből víz fakad.

Kereszthajó a senkiföldje.
Géppuska szól a karzaton.
Nem tud felállni Krisztus a kereszttel.
Pokloknak száll alá.
Töviskoszorúját tűzbe veti.
A Szent szobra a kőre zuhan,
elejti az égő bibliát.

A főoltár előtt sebesültek.
Elhamvadnak a szavak.
Sóbálvánnyá mered az Isten
a csatornalejárat alatt.

BUDAPEST

a kiégett napok
sötét
testetlen halottak
tátongtak a házak
koporsófalán

a sír-sorok
mint gyeptégla-sikátorok
szeletelték fel a parkokat
s a parkok a várost

egy ember sírt

könyörtelen szelek
tépték a terek
fű-haját

vér-kérgű fák
várták
a lombtalan tél
 havát
 ködét

s voltak gyökerek
kik fölszívták
az eltemetettek
átfázott csöndjét

ÜNNEP

Hátszámtarkójú kapu. Zseblámpafény.
Hosszú sorozatot szór a csengő.
A szekrény gyomrába taposnak.
Fal felé fordulnak a szobrok.

Aztán eljön az ünnep.
A statárium tűzijátékot ragyog
az égre.
Egy lökhajtásos nyakunkra csavarja
szerpentinszalagját.

SÍRVERS KRZYSZTOF KAMIL
BACZYŃSKINAK

Kosarat tett fejünk alá a történelem,
fölénk e kor vastapintatú álmát.
Egy mozdulattal kivívtuk így
az öngyilkosok szabadságát.

Páncélöklünk a csönd.

Az alkony izzó csillái – koporsók.
Elégett holttesteinken mész a felhő.

Mozdulatlan beborítjuk a várost.

Emlékoszlop remeg fölöttünk.

PETŐFI-t

ö

r

e

d

é

k

EMLÉKMŰVEDRŐL a kősas fölszáll,
építi zörgő koszorúkból fészket.
Mutasd meg villogó mellel
mindnyájunk végső menedékét.

PETŐFI

kezek kék erdeje
szívére ne csavarjon indigót
napfoltos ködökre foszfort ne szórjon
csontfűrészek közé
ne sülyesszen hangjegyes koporsót
jeltelen sírjában
nem fog a halott énekeln
berobbant hangfalakon nem kelhet át
ne várjátok
a lándzsával egyensúlyozót
a sátorponyvát csavarjuk össze
dobjuk vánkosul
az álmatlan júliusnak

közös sírfeliratunk bár
a Halotti Beszéd első mondata

Óbenne az utolsót keressük

SZÁMLAPFOGYATKOZÁS

NÉZEM A VIZET. Rajta az örvények időből kihullott csillagkerekek, még forognak tovább, de már nem a felhúzott rugók elernyedő törvénye szerint, hanem alárendelve a víz sodró akaratának. Azt mondják, nem a hömpölygő víz a veszélyes; a tragédiákat örvények szokták előidézni, váratlanul és alattomosan.

TARTOM KEZEMBEN AZ ÓRÁT. Tudom, hogy akadozva jár, mert nagyapám egy kártyacsapkodó éjszaka után több fogaskerekét elvesztette, s ha én sem húzom meg az apám csuklóján meglazult csavarokat, azt kell majd észrevennem, hogy az óra belsejével együtt én is a vízbe zuhanok.

KOLOZSVÁRI KRISZTUS

Szervátiusz Tibor műtermében

Spartacus katonáit keresztre feszítették a rómaiak. Nyomon követve küzdelmüket, haláluk elképzelése megrendítőbb volt, mint a templomi arcú Krisztusok látványa. A szenvedés és a szelídség együttes jelenléte, melynek kettősségéből mindig az utóbbi az uralkodó, valahogy a beletörődést és a megalkuvást jelenti nekem.

De láttam egy Krisztust, aki az emberek védelmében föllázadt az Isten ellen. Láttam Krisztust, aki nem engedte keresztre feszíteni magát, és nem engedte, hogy föltámasszák. Mindig ez a két méter magas szürke csontváz zuhan felém, hogy kitért karjaival és a hatalmas szögekre görbülő ujjakkal magához emeljen.

Láttam a pillanatot, amikor Krisztust keresztfára emelték, de még sem keze, se gerince nem érintette azt. A föltámadás pillanatát láttam, Krisztus keze és gerince már szabad volt. A halál s az élet érintkezésének görcsös vonalát hordom magamban, amit a szobor torz fémkoronája belém hasított. A hegyek közé zárt tó jéglencséjén az elsülylyedt ember ezerszeres nagyításban látja a havasokat, a bércek közt már a felhők is hó-

hegyeknek tűnnek, s e fordított kúp belső csúcspontjában már csak e Fémkrisztushoz menekülhet az ember. De eljutsz-e a bordák labirintusán a szívig? Nem kell kard, és nem kell fonál, elég, ha e föld s e nép canossaköpenye megérint. Ha ezt nem érzed, zajtalan kihullsz az izzó fémek közül, és nézheted tovább, mint valami idegenforgalmi nevezetességet.

SÚLYOS AZ IDŐ

Súlyosak
az anyanyelven szóló sírkövek,
ha ráomlik a nyelvi Babel.

Súlyosak
az erődtemplomok ledöntött falai
s a kifordult szőlőtövek.

Súlyos az idő.
Elszenesedett lándzsák közt
sodorna minket,
ha őrhelyeinken
nem fújna fagyosan a szél.

SZÉKI ÉNEK

*Az utolsó tatárbetörés
emlékére*

Esőt lélegző erdőket
megsebez egy barna bánya.
Távol hegyek hullámain
fölbukkan a Hold, a bárka.

Ezüstdoboz fönn a templom,
kékmellényű hívek benne,
piros virággal mutatja
mindegyik, hogy merre menne.

A holtak is lenn a hídnál
arcukat a fűbe törlik,
kezük már a felhőkhöz ér,
tenyerük esővel töltik.

Megolvad az aranykehely,
mire kialszik a máglya.
Foglyaikkal a tatárok
elindulnak Moldovába.

Esőt lélegző erdőket
megsebez egy barna bánya.
Fekete lesz minden este,
mint az asszonyok ruhája.

ÁGYÚÖNTŐK FÖLDJE

*Körülállják, nézik, nézik,
ezer éve, ezer évig,
mesemondók, ágyúöntők
világjárók és fadöntők.*

Farkas Árpád

Hegyek gőzölögnek,
kisült kenyerei
a földnek.
Héjukra fenyőket
hintett a szél,
s legelőket.

Hold parázslík
a lármafától
forró hegytetőn.
Riadat patakok
zuhannak
a völgybe.
Az ember meghal,
ha elmenekül:
szemébe
éggő gyanta csöppen,
arcát
a vízre hajtja,
öklét
borvízrozsdás kövekbe csapja,
s eltűnik
egy forrásnak kívájt
fatörzsben.

Hajnalban
fölszáll a hamu
az esztenák előtti tűzhelyekről...
Bálványfaragó ősök
járják a mezőt...
ÓVJA ÉLETED A FÖLD!
ÓVJA ÉLETED A VÍZ!
ÓVJA ÉLETED A NAP!
Dózsa szeme
az égre dőlt kapuk
léc-szempillái alatt.

Itt születnek a balladák,
hősök,
akik országrontó seregek elé
döfik kardjukat.
A hitet megőrzők,
ha ágyúba öntik is
harangjukat.
Mert szent ez a föld,
a folyó,
hegyek ölébe ejtett glóriában:
a tó,
templom falán a király
s a nép,
az örökzöldnyelvű,
életadó.

KOPJAFÁK

A galambdúcos kapuk megfeketednek,
olvashatatlan lesz rajtuk az írás,
de ha kitapintják, éget,
mint az őszi erdők zászlói alatt
Petőfi sírja.

Holtak földből kifehérlő
csontöklei a házak,
s a templomtorony
micsoda kardmarkolat,
hogy pengéjére rozsdásodik hazám?!

Elesett katonák sisakjai a völgyek,
a vízzel félig megteltek, tavak,
a kimeredt fenyők:
egy fuldokló föld hajaszálai.

Tűzremegéssel haldoklik
az utak keresztjére feszített ember.

Új emlékművek keletkeznek.

Mert sírba csavarozzák itt
az élőket is
az égbe növekvő kopjafák.

CSÁNGÓK

Domokos Pál Péternek

Tömjénfüstben ködlik a szószék
s a kétágú fekete gyertya.
Nyelvünk huszita máglya –
ég.

Venyigék között a kelyhet
ki felé emeled, te pap?
Elaltattad már rég az Istent!
Szemére tetted ostyáidat.

Júdáspénz lett a lelkünk.
Zörgesd, zörgesd csak perselyed.
Támaszd sírkővel kapuinkat.
És jelszót is rá: SZERETET.

Harangok hazátlan hangja
a száműzöttet befogadja.

A vízesés szikláin alatt
pogánybibliát fordítanak.

Emelj a napnak házat.
Cserepezd be az éjszakánkat.

Háromszögbe zárt szemünk:
sorsátkozó címerünk.

TAMÁSI ÁRON

zuhanni készülő madár

csőrében fekete gyöngy
szivárvány a szárnya
eső előtti ég
eső utáni föld
a kalitkája

szállj tovább

harangszóra
sírodhoz ér
a templomnapóra
árnya

szállj tovább
zuhanni készülő madár

fekete ösvény
vezet
keresztfáról
a cserefára

szállj tovább
zuhanni készülő madár

apák sírkövei közt
hol aranyoltár a nap

házakba folynak
a vizes esték
galambdúcokba dől a fagy

szállj tovább
zuhanni készülő madár

hegyek hidegén túl
a nyárba

szállj tovább

az embercsillagok
földi otthonába

IDEGENBEN

UNIVERSITY OF CHICAGO

BÉCS

Mariabilferstrasse

A szél függőága leng,
rákapaszkodik az este.
Koronát csúsztat a reklám
a hajlongó fejekre.

Prater

Hány óriáskerék –
gondolat-malom kattog.
Új városrészek,
föld alatti parkok.

Stephansdom

Történelmi iránytű,
Stephansdom forgó árnya.
Megszédült kriptákban
hadvezéri párna.

Kunsthistorisches Museum

Paraszt-Krisztusok lépnek,
tornyok és Messiások,
mezők, tengerek égneek,
Földet forgató átok.

Hofburg

Fegyvertárban a Jó Király,
s kinek kalapja Szellem,
lassan átcsoszog
a sötét Könyvtártermen.

SZENTESTE, 1970

Hófödte hegység,
uszonya földnek, télnek.
Ködmorzsoló fény.
A kirakatban kések.

Elhagyott varjú-
széndarabok a parkban,
s királyi szobrok
barbár hóalakban.

A századvég porlad
e csontcsiszoló szélben,
címerék kőkeresztjein
s karácsonyfán – a téren.

Én Széchenyit látom,
gyertyát gyújtunk,
a lángja:
ujjnyi Magyarország
a Pfeilgasse 3/a-ban.

ERETNEK-ÚJÉV

Giordano Bruno emlékére

Az ítélet rőzsevárát
 körülállják
 a csönd poroszlói

mert aki Istenre vigyáz
börtönnek érzi a templomot
 fölgyújtja szobrait
 kormos vitrázson át
 nézi a fogyó napot

csillag perzseli tenyerét
lélegzetébe kap a máglya
 megszenesedik az ember
 a fény a múmiája

A HALÁL AJKAIN

Nagy Lászlónak

Iránytűd árnyék nélküli kő.
A barlangtüzek kialszanak.
Hamuba rajzolt halak
úsznak a cseppkő-biblián át.
Árnyék nélküli kő a nap:
agyagtáblák jelfókuszain
fölgyújtja Babel toronybárját.

Népek anyanyelv-vonalzója,
szerkeszthető mondatok.
Ajkunkra omlik a homok-bólya,
korálltüdőnkön dér vacog.

Süllyedő hangod jéghegyet,
napfénytemetőt hasít.
Csillagostyák és tengerek,
lűktet az éj halántéka,
a tejút pengéje vakít.
Reszelő agyú szellemek
bevérik nyelvünk határait.

Eső és csigalépcső-lárma,
a síkos égre só zuhog.
Az idő rozsdálló vizén
elmerül halál-pontonod.

MENNYBEMENETEL

Festményvázlat – Megyik Jánosnak

tető-temetők
kéménykeresztek
kilincs az égen
kulcsot kerestek

sirályetető
erőmű-szárnyak
álarcos varjak
tengerre szállnak

piros eső hull
kígyó-szemcseppek
temető tetők
kémény-szerelmek

arcod az égen
hatnapos serleg
sirálytemető
emberkeresztek

SZMOG

Koromdöglegyek szállnak
tüdőre, hangra, óra.
Tetőbarázdák vetése
kúszik a záporokra.

Feketednek a tengerek
s földgömbön a számok.
„Mentsétek meg a jéghegyet!”
... a Titanic kiáltoz.

Szenteken gázmaszk-glória –
ördögventillátor.
Korombiztos óra
a zörgő szemhatáron...

BETEGÁGYBÓL

Milyen régóta látom már
ablak-televízióban
a külvilág szünetjelét.

LÁZ-MONDÓKA

iszapfürdő törekpárna
függöny mögött bányászlámpa
elviszi a vízesés
habja kulcsom karikája
falinaptáron a tél
betűhangyabolyba lép

mellkasomon égő mályva
kökénybokor deres ága
teniszháló viaszég
tüköröm tüköröm ezüstpára
fűtőtesten egy cserép
üvegnéma hóesés

ERŐEGYENSÚLY

kicsiráztak a pincék
a vitorlás csapdát állított a napnak
burgonyák szövetségese lett
a SZÉLCSEND

SZERELMESVERS

Nem tudom
a születéssel kezdődik-e
az igen
vagy a halállal

Tagadószó
a tenger

A SÍRÓ MASZK

Íme, a síró maszk s a szemcseppentő zöld üveg. Ott áll a kitört ablakok között, mint hangyák temploma. HÜVÖS HELYEN TARTANDÓ! Szaruhártyám megfehéredett és száraz, mint az ostya. A szénmezőn hóesés foszforeszkál. Az éjszaka monoklija kitömött emberek mellére zuhan. Lábnymok szagatott köre. Művirágok, múltak, műszívek.

A szerelem anatómiája: „ELMAGYARÁZOM NEKED A TÜDŐT.” Bordáim bordáknak érzik ujjaid. A szekrényen művirágok. Fölötte síró maszk. „ELMAGYARÁZOM NEKED A TÜDŐT.” Az ötvös rézanyajegyvet éget homlokomra, mely átszakítja a csontot. Nem mozdulhatok. Agyamban könnycsepp vándorol. „ELMAGYARÁZOM NEKED...” A síró maszkot zuhanó emlékek kalapálják. Nyelvünkön fémszemöldöke, rian a fogzománc, s a szó rozsdásan hólyagzik számon.

Kié az arc? Az ötvös arca? Kezét mankók szögezik földbe, s anyanyelvén múltak csikorognak. „ELMAGYARÁZOM...” Fölöttem síró maszk. Szürkén kitömött emberek között az arcom. Mellemen a hold cserépdarabjai. „ELMA...” Esik az eső. Emléked műtőlámpákra csorog, és soha meg nem alvad.

Fényében az ég metszete. Hunyorgó foltok.
Az ötvös arcomra teszi a maszkot...
„EL...” ...s homlokomra ostyát helyez.
Kezemben fekete kréta.

LEVÉLPAPÍR

Ircinek

nem szeretem a hideget
nem szeretem a Fehér tengert
nevében szétömlött a tej
nevében a tél levélpapírja
minden hullám fölé
borítékból építék tetőt
naplemente-csapdát
vöröslik

A CÍMZETT ISMERETLEN
tintahalak tátognak
fehér ereszek között
homorú itatós az ég
átbukdácsolok a tengeren
tengernyi télen
léghajó száll
egy bélyegen
kulcslyuk alakú ablak
levélpapirosba csomagolt hegyek
lebegnek
a tavak mérleglapján
bélyegzők
fekete délkörein
elmosódnak

népek
és
házak

postaláda a menedékházon
postaláda a Weissgerberlándén
postaláda az elmerült hajó
123-as postaláda

A KRÓNIKÁS KARÁCSONYA

Anonymus emlékére

Meghalhatnék
a Kezdetek virágai fölött

sziklaréseket hidalnak át a patkók
betűk pirulnak sisakrostélyokon
illatos mandularoncs
a karácsonyi táj
a pogány lovasoknak fátlanul fehér dombok
felhők jégsszellem a tóban
díszes jeleket hullató Világfák
kardhegyen megfagyott Világtájak
eltévedt honfoglalók
vágatnak
az éjszaka lékjei felé
a levegő tépésein
átüt a hold
átüt a vasárnap estén
a szombat estén

az esztendő
visszhangrozsdás
akár a szakadék

TENGERÉSZ

Utóvers Döbrentei Kornél könyvéhez

Halálbordázó zárójelek
Piros kopoltyún
zsilettpengék
Vizek szétmetszett áramában
zátonyos lesz az elmerült ég

Billen az ólomtalpú zsák
Zuhanunk halott-fegyelemmel

Csontunkról
leválik a mozdulat
mint parti szikláról a tenger

Szemünkről repülőhalak
lopják a pénzt
sellőnek
kikötőölű lányokat

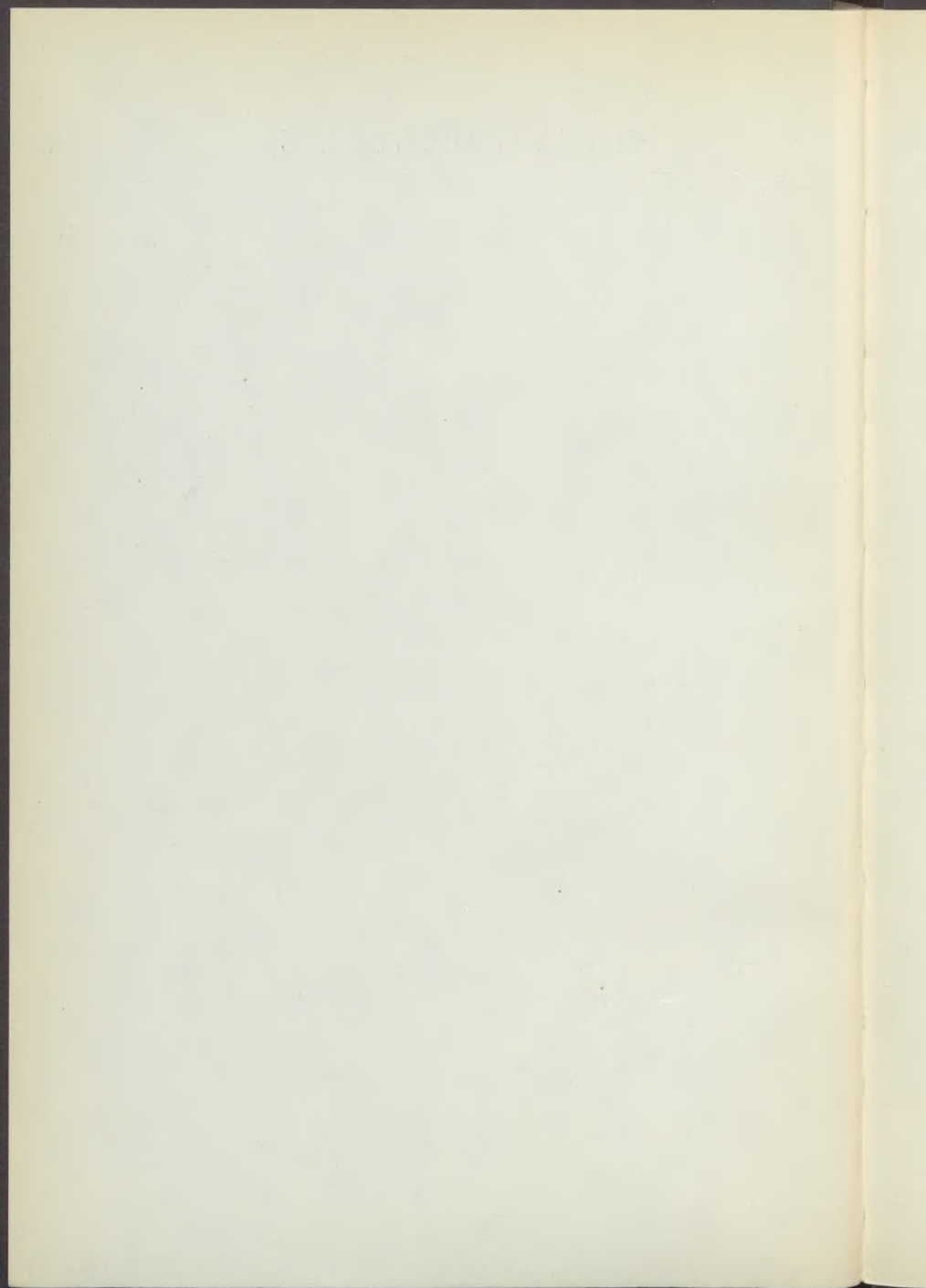
(„Kezdetben vala az ige...”)

Combjuk között a félelem
préselt virágokat
szerelmen-túli körmenetre

Állványozz éjszakát föléjük
ezeregy mese csöndje

Fűmagot szóró
sírály szállong
Tornyok elsüllyedt ablakába visszük
a *túl* világot

KORAI ÖNÉLETRAJZ

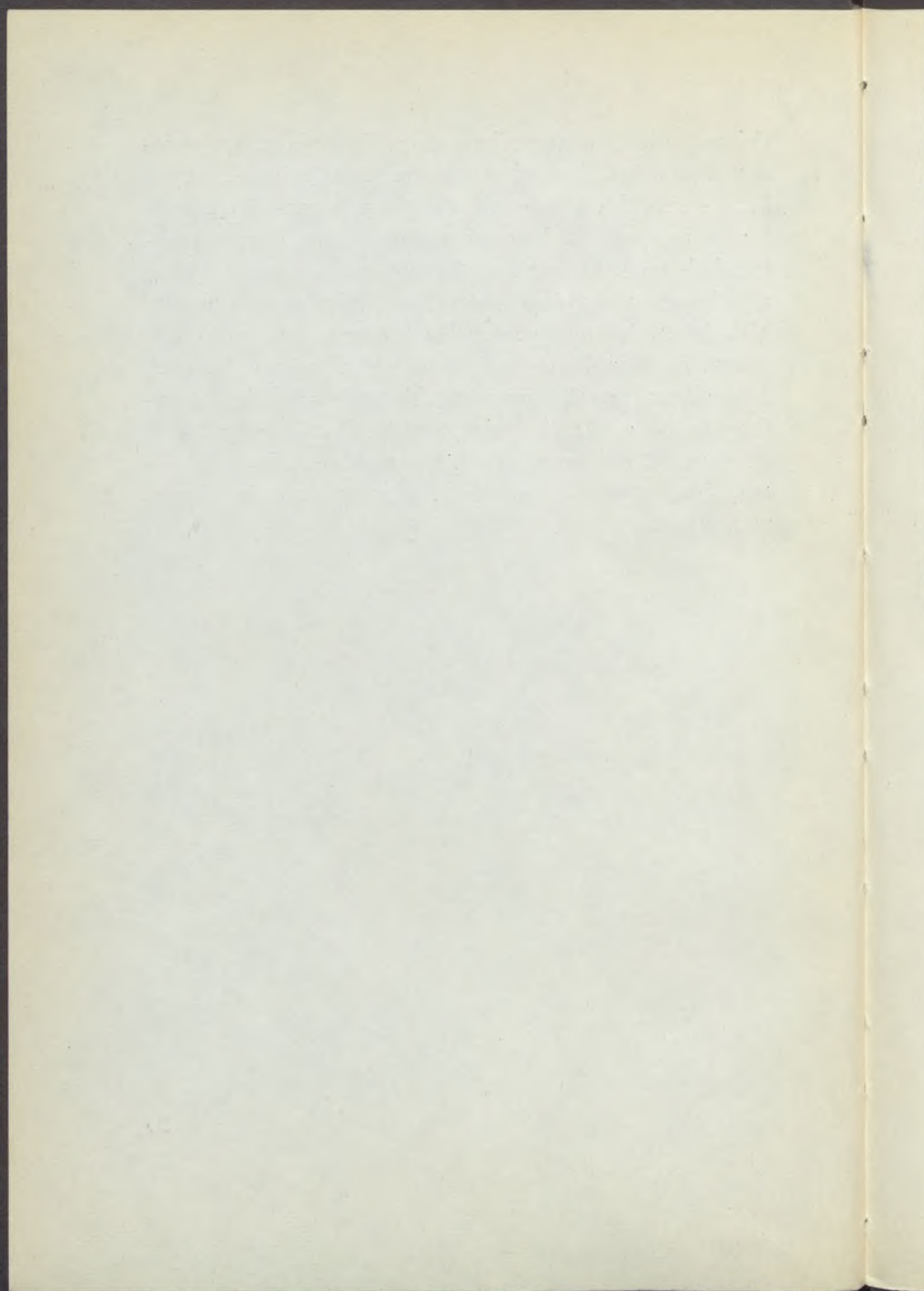
Az anyanyelv első szavaitól félek. Valamikor jobban féltem anyámtól. Vele ijesztgetett mamám: emlékeim nagymamája. Akkor még csak három veszélyt ismertem: anyád, török, tatár. A vonatkerekektől is féltem. Magához szívja az olyan rossz gyereket, mint én vagyok. Meg is fogadtam magamban, hogy jó leszek, amikor feltűnt a mozdony. A vonatot azért tiszteltem. De megtudtam, hogy talpfák nélkül nem tud gurulni, s odalett a tisztelet. Mamám mondta, mintegy vigasztalva magát is, amikor lekés-tük a vonatot. A talpfákat sajnos nem szedtük fel, pedig én nagyon szerettem volna valahogy bosszút állni. Mamámtól nem féltem, nem is tiszteltem. Szerettem. Ő fenyegetett anyámmal. Abban az időben még kondás akartam lenni, de csak olyan kondás, amelyik kecskéket is őriz. Csodáltam a legelőt. Egyszer rázuhant egy vitorlázó repülőgép. A roncsok közül kihúzták a halottat, s a mély csöndben bömbölni kezdtem, hogy pilóta leszek. Téltre megkaptam az aranyfeliratos sapkát: Magyar Pilóta. Nem tudtam olvasni, de úgyis a repülőgép ábrája volt a fontos, amely ott díszelgett a két szó satujában. Mondanom sem kell, mihelyt felvettem a sapkát, berregni kezdett a fejem. Karomat széttártam, mint a faluvégi Krisztus, úgy rohángáltam az udvaron és a kertben, míg be nem gyulladt a torkom. Mamám és a szomszédasszony langyos lóhúgyot itattak velem. Undorodtam, de meggyógyultam. Mamámnak, amikor megbetegedett, nem volt aki egy pohár vizet adjon. Tőlem kért. Én belepisiltem a pohárba, azt vittem az ágyához. Úgy

betegén végigkergetett a szomszéd udvaron, és elvesz-
szőzött. Nem tartottam teljesen igazságosnak a verést.
Igaz, azt sem fogadtam meg, hogy megölöm, pedig az
ilyesfajta gondolatok korábban nemegyszer megkörnyé-
keztek. A szomszédasszony volt az, aki néhányszor
meglátogatta betegágyát. Egyszer két szelet süteményt
hozott kóstolóba. „Ezt megeszem ma, ezt meg eltesz-
szük neked holnapra” – jelentettem ki önzetlen termé-
szetességgel. Másnap még nyelvemen volt a sütemény
íze. Kértem a másik szeletet. Mamám az előző este meg-
ette. Titokban. „Hogy a rosseb egye meg a béledet,
mér etted meg, mamám?!” Erre a mondatomra nagyon
büszke voltam. Ma már félek tőle. Szeretném eltemetni.
Mint a bogarakat. Nagyon szerettem temetni. A halottra
levelet tettem, hogy ne érje föld. Formás sírhantot emel-
tem, s keresztnek csámpás gallyat szúrtam a földbe. Kis
fóliában olykor virágot is helyeztem a kereszt mellé.
Nagy áhítattal elimádkoztam egy Miatyánkot, amit es-
ténként kényszeredetten mormoltam a mamám után.
Volt, amikor verebet is temettem. A kismacsskákat be-
kellett dobnom a budiba. Egy rossz tepsi volt néhány
perces bölcsőjük. Valahogy nem tudtam őket sokáig
sajnálni, bár mindig elszorult a szívem a kegyetlen cse-
lekedetnél. A kisgida születésének örültem. „A mamád
azért halt meg, mert mindig temettél” – mondta nagy-
néném, de akkor már ismertem anyámat. Korábban fél-
tem tőle. Jobban, mint a testvérétől, aki rendőr volt,
és amikor megnősült, hozzánk költözött. Mindig ne-
velni akart, ha a mamám nem volt otthon. Egyszer
bepisiltem, s féltem fölkelni, mert a mamám éppen kinn

volt a szőlőben. Nagybátyám persze gyanút fogott, leplezett, és bűnösnek talált. Kikötött a kút mellé, és büszkeveesszővel elverte a talpamat. Ügyeltem arra, hogy egy-két tüske benne maradjon. Csak dél körül kezdtem el bömbölni, amikor megláttam a mamámat. Annyit elért, hogy fia engesztelésül csinált nekem egy nagyon szép bicskát a borotvájából. A bicskának nem tudtam örülni, nagybátyámat gyűlöltem, a büszkét továbbra is szerettem, de csak savanyúan. Szerencsére nem laktak sokáig nálunk, s a bicskát is elvesztettem. De amikor a szüreti bálon megkéselték, úgy éreztem, most már nem szabad rá haragudnom. A bicskát megtaláltam a mestergerendán. A szomszédokat szerettem. Az egyiktől gyalulásból visszamaradt kockákat kaptam, a másiknak iskolás lányával bikást játszottunk a pajtában, harmadiknak dinnyét őriztem a fiával. Leginkább arra az öreg bácsira emlékszem, akitől édes gyökereket kaptam. Apónak hívtuk. A fia annyi idős lehetett, mint az én nagybátyám. Remegő kézzel sodort magának újságpapír cigarettát. Azt mondták, olyan baja van, amitől a tehén teje is beteg lehet. Akkor éreztem először, hogy a sajnálat tulajdonképpen embertelen dolog. A sajnálat megakadályozza, hogy valakit igazán tudjunk szeretni. A sajnálat – tehetetlenség. De a szóval való visszaélés is megalázó: „sajnálom...” A végrehajtótól gyakran hallottam, s olyankor inkább elfutottam otthonról, mintsem mamám sópáncodását halljam. Érdekes, akire azt mondták, rokon, attól mind tartottam. A másik nagyanyámtól, a pestitől is. Kék, villogó esőkabát. „Nem megyek Pestre!” – ordítottam, s uccu

be a kecskeólba. Selyem babacukrot kaptam tőle. Hozzászoktam a legyekhez, s a vizet is inkább békaöntésre használtam, mint mosdásra. De a békától undorodtam. Az orvos kopasz fejére emlékeztetett, aki a tyúkokat jött beoltani, s elvitte a kis pohárban összegyűjtött pénzemet. Igaz, a sárga és a fehér filléreseket mamám kértőlem kölcsön, de én az orvosra haragudtam, mert sejtettem, hogy a pénzt soha vissza nem kapom. Nem is volt kedvem újra elkezdni a gyűjtést. Rádásul két tyúk meg is döglött. Kecskénk viszont makkegészséges maradt, pedig nem kapott oltást. Büszke is voltam rá, mert a teje se lehetett beteg. Ezt egy öreg gulyás mondta. Szívesen jártunk hozzá a barátommal, akivel néha dinnyét is őriztem, mert sokat mesélt. Mi hallgattuk, és napraforgót rágcsáltunk, békés egyetértésben a tehenekkel. Karácsonykor égetett cukrot rágcsáltam. Mindig azzal nyúztam a mamámat, mikor jön az angyalka, és látni fogom-e. „Mindjárt – válaszolta türelmesen –, mindjárt, mindjárt.” Aztán valahogy tényleg berepült, és én nagy áhítattal kibontottam a szaloncukorpapírba csomagolt kockacukrot. Az sem tudott letörni, ha némelyikben kenyérhéjat találtam, mert bizonyosságul a fenőgally alatt mindig volt egy-két játék, amit anyám Jézuskája küldött. Aztán elmúlt a karácsony meg a hó, és ismét ki lehetett menni a szőlőbe. Ott éreztem magam legjobban és a béna óránál. Az óránál túl bonyolultta és titokzatossá vált a világ, a szőlőben egyszerű volt és szép. Az is, amikor hazafelé mentünk. Mindig azon csodálkoztam, miért növekszik olyan gyorsan a magányos réti fa, és miért billenti meg a templom csonka tornyát.

Fejem fölött zúgott a telefondrót. Fülemet rátapasztottam a póznára. Az esti vonat jelezte érkezését. „Anyád jön” – mondta a mamám, és kézen fogott. Nem tette hozzá, hogy elvisz. Nagyon szomorú volt. Gyomorrákban halt meg. De ezt csak később tudtam meg. Akkor már ismertem anyámat. Nem úgy, mint azon a napon. Mik lehettek anyanyelvem első szavai? A csokoládé peremén végigkattognak a délelőtti vonat kerekei. Magukhoz szívják mamám fekete fejkendőjét. Megfagy az eső a talpfák olajos repedéseiben, szétrepesztik a koporsót. Ketten vagyunk a kamrában. „Fütyül a vonat, jön anya” – mondom illemtudóan az idegen asszonynak.

TARTALOM

Az út	5
-------	---

KATONÁK

Két kép	9
• Hősi halált halt	10
• Anyám	11
Katonák	12
Oly naprendszerben...	13

KINYÍLÓ EJTŐERNYŐK

Egyedül	17
Kinyíló ejtőernyők	18
Magyarkút	19
Őrzöm a szempillák szálló V betűjét	20
Egy szerelemhez	21
Őrségben	22
Meztelenül	23
• Amíg a hó elolvad	24

HAVON FORGÓ ÉG

Teremtés	29
Tavas	30
Gyilkos nyár	31
Őszi ágak	32
Havon forgó ég	33

Évszakváltások	34
Alkonyodik	36
Tűzekkel fölvert éjszakák	37
• Feltámadás	38

VASKÖNNYEK

Temetheted-e	41
Vaskönnyek	42
• • Világos, 1849	44
Segesvári éjszaka	46
Balassi	48
• • A Légió	49
Avar-induló	50
Robespierre	51
Szent János-katedrális, 1944	52
Budapest	53
Ünnep	54
Sírovers Krzysztof Kamil Baczyńskinak	55
Petőfi-töredék	56
Petőfi	57
Számlapfogyatkozás	58
• Kolozsvári Krisztus	59
Súlyos az idő	61
Széki ének	62
Ágyúöntők földje	63
Kopjafák	65
Csángók	66
• Tamási Áron	67

IDEGENBEN

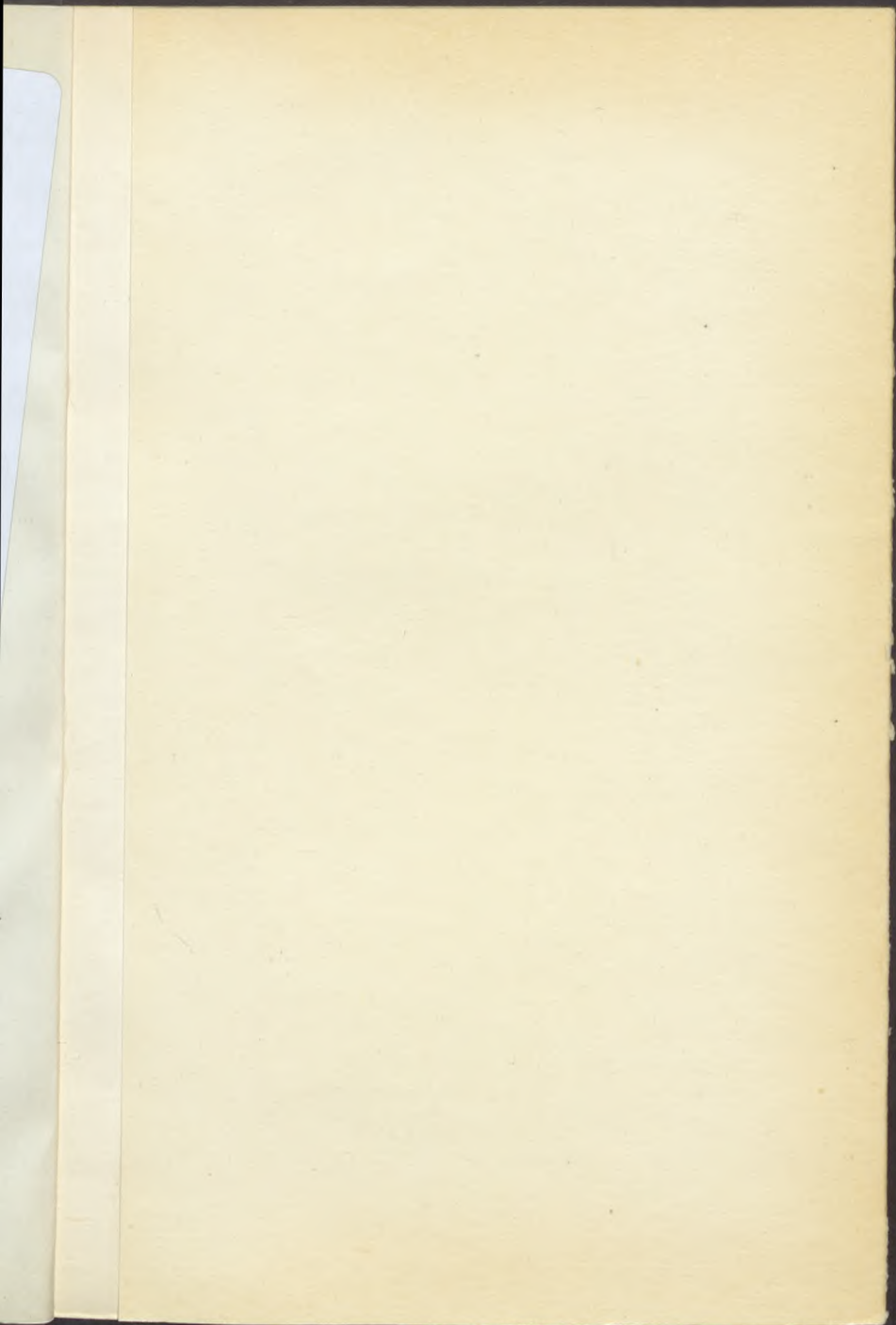
Bécs	71
Szenteste, 1970	73
Eretnek-újév	74
A halál ajkain	75
Mennybemenetel	76
Szmog	77
Betegágyból	78
Láz-mondóka	79
Erőegyensúly	80
Szerelmesvers	81
A síró maszk	82
Levélpapír	84
A krónikás karácsonya	86
Tengerész	87

KORAI ÖNÉLETRAJZ	89
------------------	----

Felelős kiadó: Szilvássy György · Felelős szerkesztő: Kormos István
Műszaki vezető: Gonda Pál · Képszerkesztő: Marosi Gyöngyi
Műszaki szerkesztő: Wagner Orsolya
1800 példány, 5 (A/5) ív, MSZ 5601-59
73.0102 – Kossuth Nyomda, Budapest
Felelős vezető: Monori István vezérigazgató
IF 1798 – e – 7375

5,50 Ft

Kovács István · Havon forgó ég